

DARBŠČIOJI ŽODYNININKĖ KLEMENTINA VOSYLYTĖ

2008 metais humanitarinių mokslų daktarė, žodynininkė Klementina Vosylytė atšventė savo 70-ąją vasarį. Kompozitoriai savuosius gerbėjus gali pakviesti į jubiliejinius koncertus, dailininkai – į jubiliejines parodas, leksikografe sukviesdino į *Kupiškėnų žodyno* pirmojo tomo – vadinkime jį sukaktuviu – sutiktuves.

Nedaug Lietuvoje leksikografų, einančių giminaičių profesijos pėdomis. Klementina Vosylytė tęsia profesinę dinastiją, mat jos teta ir krikšto mama buvo žinoma žodynininkė Bronė Vosylytė.

Klementina Vosylytė gimė Kupiškio krašte, Bronės Vosylytės žodžiais tariant, prie gražiausios Lietuvos upės Pyvesos, maloniausiame žemės kampeleje Bakšėnuose. Vidurinę mokyklą būsimoji kalbininkė baigė Kupiškyje, aukštąjį mokslą – Vilniaus universitete, pasirinkusi lietuvių kalbos ir literatūros studijas. Kalbos dalykus jai dėstė profesorius Juozas Balčikonis, Zigmantas Zinkevičius, Vytautas Mažiulis, Jonas Palionis, Juozas Pikčilingis, Vincas Urbutis, Jonas Kabelka. Lietuvių literatūrą – Jurgis Lebedys, Meilė Lukšienė, Vanda Zaborskaitė, Irena Kostkevičiūtė. Laisvalaikiu su vienais iš jų Vosylytė eidavo slidinėti, su kitais – į futbolo rungtynes.

Baigusi studijas Vosylytė išsyk pradėjo dirbti Lietuvių kalbos ir literatūros institute, Kalbos istorijos ir dialektologijos skyriuje (tuomet sektoriuje). Beje, institutas taip ir liko vienintelė jos darbovietė.

Drauge su kitais kolegomis sudarė *Lietuvos TSR upių ir ežerų vardyną* (1963) ir gana greitai pradėjo dirbti Žodynų skyriuje. Per neįtikėtinai trumpą laiką parašė disertaciją apie lietuvių kalbos lyginamuosius frazeologizmus. 1973 m. ją apgynusi, kalbininkė pasinėrė į didįjį *Lietuvių kalbos žodyną* ir rašė, jos žodžiais tariant, „tiek, kiek krovė“. Sklaidant žodyną, Vosylytės rašyti tekstai išnyra jau nuo IX tomo, redaguoti – nuo XII. O juk nei rašyti, nei redaguoti nebuvo lengva, tekstų būta sunkių ir įnoringų. Vosylytė taip pat rinko duomenis *Lietuvių kalbos atlasui* (1–3 t., 1977–1991).

Kita svarbi žodynininkės veiklos kryptis – žodžių rinkimo ekspedicijos. Žodinėti ji pradėjo anksti. Vosylytė „sutraukė krūvon“ kupiškėnų tarmę, liaudies žodžių turtą, – užsimojo ir parašė keturtomį gyvosios kalbos žodyną. Vien kartotekai sudaryti prireikė dešimties metų, o dar tiek pat – tekstui. Pirmojo tomo yra apie 90 autoriinių lankų, matyt, ir kitų skaičius bus panašus. Gal ne atsitiktinai žodyno viršelis medaus spalvos, nelygu avilys, kuriame dūzgia kupiškėnų žosmė. Žodyno rankraštis jau yra, bet laukia korektūrų skaitymas, o skaityti tenka ne vieną ir ne du kartus. Nevalia, kita vertus, netgi nuodėmė nepacituoti šio veikalo: *Mono proseneliai kariuomenį vazdavo mūšin, o proproanukis paskui karvių vuodagas sekioja, matai, kėp nuzgivanau; Kai driskiai valdžių pojema, tai visi nudrisko; Vienas vaikas tai tas pac kas vieni marškiniai; Būkit jūs mokintos, būkit jūs turtingos, vis tiek susanasta; Čėsas ne upėlis, neažtvinksi žabėliais...*

Žodynas gyvas, jis kaip kokia gyva būtybė, kurios, kaip ir žodyno autorės, nesupainiosi su niekuo kitu. Tikra palaima nardyti po tą žodžių vandenyną, tad nesutinku su autore, sykį viešai pasakiusia, kad niekas žodyno kaip romano neskaitys: žodyną skaitai it išminties knygą, kurioje nusidriekusi senolių kalbos gija, iš kurios sklinda garbus ir meilingas elgesys su gamta, kaimo žmogaus pastabumas, mokėjimas džiaugtis, juokauti, pokštauti. Čia ne pro šalį prisiminti literatūrologės Viktorijos Daujotytės žodžius, kad žodžiai išnyksta žemėje ir žydi žodynuose, gaivinami jų žiedus, jų gyvybę atsimenančių žmonių.

Leksikografijos meno taisykles puikiai išmananti Vosylytė kviečiama dalytis savo patirtimi ir dabar. Šit visa virtinė žodynų, prie kurių Vosylytė, kaip teksto rašytoja ir redaktorė, darbavosi ar darbuojasi. Tai *Zanavykų šnektos žodynas* (1–3 t., 2003–2006), *Kazlų Rūdos šnektos žodynas*, *Bendrinės lietu-*

vių kalbos žodynas. Frazeologė audžia mintį papildyti 1985 m. išleistą *Lietuvių kalbos palyginimų žodyną*, į kurį daugelio žodžių tada paprasčiausiai nebuvo galima įdėti.

Vosylytės biografijoje svarbi vieta tenka ir lietuvių kalbos praktikos dalykams. Ji yra paskelbusi straipsnių įvairiuose kalbos – ir ne tik – leidiniuose apie lyginamuosius frazeologizmus, sporto kalbą ir kt. Su *Kalbos kultūros* leidiniu bičiuliautis pradėjo nuo 3-iojo sąsiuvinio: iš vieno sąsiuvinio į kitą čia driekiasi lyginamųjų frazeologizmų pluoštai.

Mokslo baruose kalbininkė neužsidaro, jos žodis neretai sumirga tai viename, tai kitame tėviškėnų leidžiamame leidinyje. Glaudūs saitai mokslininkę sieja su Kupiškio rajono (Salamiesčio, Alizavos, Kupiškio miesto) mokyklomis, bibliotekomis, kurias Vosylytė kupiškėniškai dosniai pamyli dvasios penu – knygomis.

Nelengva išvardyti visus mokslininkės darbus, toli gražu ne viskas čia sudėta, tad tebūnie atleista...

Sykį Vosylytė yra prasarusi: niekuo neišsiskiriu iš kitų, esu darbšti, pareiginga. Bet ne tik. Vosylytė spalvinga, įvairialypė, nekonformistiška asmenybė, drąsiai sakanti tiesą į akis. Prie jos nelimpa nuoboduliai ir kitokie juoduliai, dažniau ją lydi stalo tenisas ir tinklinis, pokštai ir „ubagų baliai“.

Tarmiškai posmus dėliojusi Kupiškio krašto poetė Uršulia Tamošiūnaičia rašė: „Kas savį nemoka gerai kėravoti, greit tokį nustoja kiti šėnavoti“. Taigi dabar apie apdovanojimus. 1996 metais leksikografė Klementina Vosylytė (drauge su kitais kolegomis) premijuota Lietuvos Respublikos mokslo premija už darbą prie *Lietuvių kalbos žodyno*, 1998 metais apdovanota Karaliaus Mindaugo medaliu už darbą prie *Lietuvių kalbos žodyno* ir tarmių medžiagos rinkimą. 2008 m. balandžio 24 d. Kupiškio rajono savivaldybės tarybos sprendimu mokslininkei suteiktas Kupiškio krašto Garbės piliečio vardas.

Lietuvių kalbos instituto žodynininkai iš širdies sveikina mielą Klementiną Vosylytę ir linki džiugios sunokusių žodžių pjūties!